

УДК 378.046-021.65:351/354:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.06>

Надія ВАСИЛЕНКО

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління та адміністрування, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

nadezhdavasilenko2016@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1087-4591

Тетяна ІВАЦКО

аспірантка спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

elfxf2002@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9736-4852

**ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ
МАГІСТРАТУРИ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ:
МЕДІАЦІЙНА ТА ДІАЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЇ**

Анотація. У цій статті проведено теоретико-методологічне дослідження та звернено увагу на проблему застосування моделі медіації та діалогу здобувачів вищої освіти з публічного управління та адміністрування в умовах магістратури під час формування програмних компетентностей; при цьому з'ясовано необхідність формування як медіаційної компетентності, так і діалогічної компетентності під час організації освітнього процесу з формування ОПП. Запропоновані методичні засади щодо практичного використання моделі програмних результатів навчання магістрів з публічного управління та адміністрування із застосуванням компетенцій медіації та діалогу; обґрунтовано діяльність інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які мають забезпечити розвиток програмних компетентностей магістрів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Новацією дослідження є необхідність формування соціокомунікативної компетентності застосування в практичній діяльності моделі медіації та діалогу для вироблення стійкості до стресів у здобувачів освіти.

Ключові слова: діалог, здобувач вищої освіти, комунікація, магістратура, медіація, програмні компетентності.

Nadiya VASYLENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Management and Administration, Communal Institution of Higher Education "Vinnytsia Academy of Continuing Education"

nadezhdavasilenko2016@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1087-4591

Tetyana IVATSKO

Graduate Student of "Public Management and Administration", Communal Higher Educational Institution "Vinnytsia Academy of Continuing Education"

elfxf2002@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9736-4852

**FORMATION OF SOFTWARE COMPETENCES IN THE CONDITIONS
OF THE MASTER'S DEGREE IN PUBLIC ADMINISTRATION
AND ADMINISTRATION: MEDIATION AND DIALOGICAL COMPETENCES**

Abstract. In this article, a theoretical-methodological study was conducted and attention was paid to the problem of applying the model of mediation and dialogue of students of higher education in public management and administration in the conditions of the master's degree during the formation of program competencies; at the same time, the need for the formation of both meditative competence and dialogic competence during the organization of the educational process for the formation of OPP was clarified. Proposed methodological principles regarding the practical use of the model of program outcomes of master's studies in public management and administration with the application of mediation

and dialogue competencies; the activity of information and communication technologies (ICT), which should ensure the development of program competencies of masters in the specialty 281 "Public management and administration", is substantiated. The innovation of the research is the need to form socio-communicative competence in the practical application of the model of mediation and dialogue in order to develop resistance to stress in the students of education in the conditions of war.

Key words: *dialogue, student of higher education, communication, master's degree, mediation, program competencies.*

Постановка проблеми. Соціальний прогрес, військовий стан у державі, кризові політичні, економічні явища разом із прискоренням науково-технічного прогресу загострюють готовність сприйняття стресів, подолання суперечностей, які є наслідком труднощів підготовки здобувача вищої освіти з публічного управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства. Традиційні педагогічні засоби організації освітнього процесу все частіше не спрацьовують. Найважливіші педагогічні кризові явища виявляються у нездатності багатьох закладів освіти формувати цілісну, а не часткову особистість.

Тому у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток здобувача освіти в умовах навчання в магістратурі з публічного управління та адміністрування значною мірою залежить від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових теоретико-методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах, психолого-педагогічних теоріях, які розкривають компетентнісний підхід в освітньому процесі.

Компетентнісний підхід ми розглядаємо як методологію професійної підготовки публічних фахівців у вищій школі. Саме тому ефективними умовами підготовки здобувачів вищої освіти в умовах магістратури з публічного управління та адміністрування є формування програмних компетентностей із застосуванням медіаційної та діалогічної компетентностей на принципах рівності сторін учасників освітнього процесу, які використовуються поряд з вимогами публічності й розумності, що відповідатиме ефективній діяльності сучасного освітнього простору та зменшення рівня конфліктності між здобувачами освіти з публічного управління та адміністрування.

Одним зі шляхів застосування медіаційної та діалогічної компетентностей в умовах магістратури з публічного управління та адміністрування є публічна сфера діяльності сучасного

керівника, яка тісно пов'язана з формуванням соціокомунікативної компетентності. Разом із тим теоретичний аналіз наукових праць свідчить, що проблема формування як медіаційної компетентності, так і діалогічної компетентності під час організації освітнього процесу ще не була предметом спеціального дослідження у сучасній вітчизняній науці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що з 2010 року у Верховній Раді України було зареєстровано понад 10 законопроектів щодо медіації, однак жодного так і не було прийнято. Лише проект Закону № 35042 «Про медіацію», розроблений Міністерством юстиції у співпраці зі спільнотою медіаторів, було зареєстровано в парламенті та 15 липня 2020 року прийнято в першому читанні. Цим проектом встановлено правові засади та порядок проведення медіації в Україні.

Вивчення нормативно-правової бази показало, що у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584 16 листопада 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про медіацію», який визначає правові засади та порядок проведення медіації (процедури позасудового врегулювання) в Україні. Відповідно до цього законопроекту в п. 4 ст. 1 подано визначення медіації як добровільної, позасудової, конфіденційної, структурованої процедури, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (діалогу) [10]. Її формування в закладах вищої освіти є об'єктом дослідження S. Riskin, A. Біцай, С. Калашникової, О. Козлової, Д. Кулапова, І. Чеглової, С. Щура [11].

Категорія «діалогічна компетентність» є не досить дослідженою з позиції змістового аспекту, тому потребує конкретизації й уточнення. Аналіз останніх досліджень показав, що у результаті вивчення наукової літератури виявлено, що тлумачення понять «діалог» та «діалогічна компетентність» надзвичайно різноманітне і багатоаспектне, й окремо ця проблема досі глибоко не досліджена. Бракує науково

обґрунтованої системи формування діалогічної компетентності. З метою визначення специфіки її звернемося до характеристики компетентності та її окремих видів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що науковий процес вивчення, дослідження й визначення понять «компетентність», «компетенція» ще не завершився [3]. У «Новому тлумачному словнику української мови» слово «компетенція» трактується як «добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи» [7].

Компетенція – це суспільна норма, вимога, яка охоплює знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід. Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння й рефлексії, перетворюючись на компетентність. У дослідників поняття «компетентність» є більш широким, ніж «компетенція». Компетентність – це загальна якісна характеристика рівня професіоналізму, тоді як компетенція – набір часткових та доступних виміру параметрів компетентності [2; 3].

В. Тютюнник поняття «компетенція» і «компетентність» розглядає як взаємопов'язані і взаємозумовлені, оскільки вони стимулюють один одного й не обмежуються, саме тому в процесі дослідження цих феноменів складно визначити, котрий з них є провідним для конкретного суб'єкта [2]. Це підтверджує нашу думку дослідження, що медіаційна (МК) та діалогічна (ДК) компетенції мають об'єднуватися загальними професійними компетенціями.

Разом із цим теоретичний аналіз наукових праць свідчить, що проблема формування МК і ДК у майбутніх фахівців публічної сфери ще не була предметом спеціального дослідження у сучасній вітчизняній науці.

Мета статті полягає в обґрунтуванні медіаційної та діалогічної компетенції для формування програмних компетентностей здобувачів вищої освіти на прикладі ОПП магістратури з публічного управління та адміністрування КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» (далі – Академія).

Виклад основного матеріалу. Вивчення та аналіз останніх досліджень дало можливість дослідити вплив програмних компетентностей на підготовку сучасного керівника до медіації та діалогу в умовах магістратури спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,

які прописані в ОПП (освітня професійна програма).

До результатів навчання (ОПП) належать знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компетентностей: загальні компетентності (ЗК); інтегральна компетентність (ІК); спеціальні (фахові, предметні) компетентності [8]. Проведення аналізу змісту результатів навчання за ОПП дозволило нам узагальнити такі групи компетентностей:

- компетентності, визначені стандартом вищої освіти спеціальності (медіаційна компетентність та діалогічна компетентність);
- компетентності, визначені вищим навчальним закладом (соціокомунікативна компетентність).

Разом із тим ми розуміємо, що основою є «вміння» і «знання» та наголошуємо, що «вміння» та «знання» як фахові поняття діалогічної та медіаційної компетенції різняться. Це дало нам можливість з'ясувати окремо компетенції кожної групи, а саме діалогічної та медіаційної, та створити модель програмних результатів навчання магістрів з публічного управління та адміністрування.

Модель складається з 12 медіаційних та діалогічних компетенцій, які заплановані в ОПП академії. Ми свідомо назвали ці компетенції вміннями та знаннями та спростили назви, аби максимально наблизити їх сенс до живого щоденного розуміння та відчуття. Разом із тим ми розуміємо та наголошуємо, що «вміння» та «знання» як фахові поняття різняться. З цією метою ми провели тестування з 12 запитань, на які здобувачі вищої освіти зазначили свою думку. Вони означають компетенцію як відкриту систему декларативних знань, що включає взаємодіючі між собою компоненти, пов'язані з уміннями та знаннями, які актуалізуються і збагачуються в діяльності по мірі навчання. Розглянемо на прикладі (табл. 1).

Отже, учасники анкетування трактують вміння як здатність людини як суб'єкта діяльності до успішного свідомого розв'язання практичної чи теоретичної задачі певного типу, тобто до досягнення певної мети за окресле-

Таблиця 1

Модель компетенцій

№ п/п	Назва компетенції	Назва груп компетентностей			
		Медіаційна		Діалогічна	
		Знання	Вміння	Знання	Вміння
1.	Вміння працювати із собою	Основи психології	Концентрація та керування власною увагою	Основи психології	Відкритість до інших та розуміння власних меж
2.	Вміння працювати з іншими:	Основи медіації та діалогу	Інтерперсональна комунікація та вибудовування стосунків	Основи медіації та діалогу	Орієнтованість на розуміння потреб інших
3.	Вміння навчання	Основи андрагогіки	Візуалізація в навчанні та візуальні нотатки	Основи андрагогіки	Індивідуальні стилі навчання
4.	Вміння навчати інших	Основи педагогіки та психології	Вміння супроводжувати навчальний процес інших – в офлайн, онлайн або змішаних форматах	Знання основи педагогіки та психології	Тренерство, фасилітація та модерація у навчальних форматах
5.	Вміння мислити	Основи критичного мислення	Аналіз та синтез	Основи критичного мислення	Вміння ставити запитання
6.	Вміння виражати(ся) та творити	Основи мистецтва	Культурний менеджмент та мистецьке виробництво	Основи мистецтва	Неформальна культурна освіта
7.	Вміння починати та завершувати	Основи практико-орієнтованої діяльності	Проектний менеджмент та стартапи	Основи практико-орієнтованої діяльності	Вміння давати завершитися, вміння прощатися та відпускати
8.	Вміння пересуватися та укорінюватися	Основи комунікативного менеджменту	Вміння створювати та оживляти фізичні простори	Основи комунікативного менеджменту	Міграція, мобільність, кочівництво
9.	Вміння працювати із середовищем	Основи мультикультурної діяльності	Адаптивність та відкритість до різних середовищ	Знання основи мультикультурної діяльності	Переосмислення приватних та спільних (громадських) просторів
10.	Вміння вибудовувати цілісні системи	Основи управління змінами	Команди та організації, організаційний розвиток	Знання основ управління змінами	Життєвий цикл організацій, спільнот
11.	Вміння працювати з ресурсами	Знання основ фінансової грамотності	Підприємливість та соціальне підприємництво	Знання основ фінансової грамотності	Вміння будувати сталі партнерства
12.	Вміння працювати з технологіями	Знання основ інноваційних технологій	Цифрова компетентність	Знання основ інноваційних технологій	Медіаграмотність

них умов. Найчастіше уміння трактують як одну з основних форм володіння способом розв'язання завдань за допомогою знань, реалізація яких із високою ймовірністю забезпечує досягнення мети. Вміння передбачає контроль свідомості над метою (формуванням медіаційних та діалогічних компетенцій), з умовами та проміжними і кінцевими результатами її досягнення представлене в компетентнісній ресурсній моделі (схема 1).

Компетентнісна ресурсна модель: медіаційна та діагностична компетенції

Блок I. Компетенції 1, 2, 3, 4 означають вміння: працювати із собою; працювати

з іншими; навчання; навчати інших (працювати із собою та навчати інших), з яких витікає, що медіаційна компетенція – це уміння: відкритість до інших та розуміння власних меж; концентрація та керування власною увагою; візуалізація в навчанні та візуальні нотатки; супроводжування освітнього процесу інших – в офлайн, онлайн або змішаних форматах (розуміння власних меж до супроводжування освітнього процесу інших). Діалогічна компетенція – це такі уміння: відкритість до інших та розуміння власних меж; орієнтованість на розуміння потреб інших; індивідуальні стилі навчання; тренерство, фасилітація та

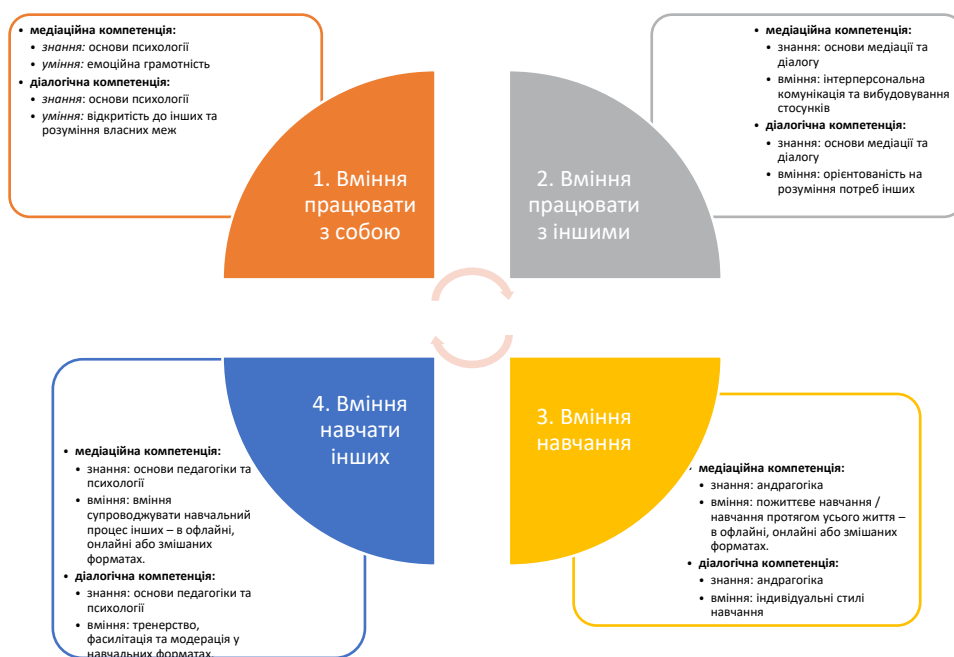

Схема 1. Медіаційна та діалогічна компетенції. Блок I

модерація у навчальних форматах, відкритість до інших (відкритість до себе).

Отже, з компетентнісної ресурсної моделі (блок 1) витікає, що основними принципами медіаційного процесу є добровільність, конфіденційність, нейтральність, неупередженість і незалежність медіатора, самостійне прийняття рішення сторонами (самовизначеність), рівність сторін. Усі ці принципи слід враховувати протягом усього освітнього процесу з медіації в магістратурі (схема 2).

Компетентнісна ресурсна модель: медіаційна та діагностична компетенції

Блок II. Компетенції 5, 6, 7, 8 виписують професійні вміння: мислити; виражати(ся) та творити; починати та завершувати справу; створювати та оживляти фізичні простори.

Медіаційна компетенція моделі містить такі уміння, як: аналіз та синтез; культурний менеджмент та мистецьке виробництво; проєктний менеджмент та стартапи; створення освітнього середовища. Діалогічна компетенція формує уміння: ставити запитання; неформальна культурна освіта; вміння прощатися та відпускати; міграція, мобільність, кочівництво (від запитання до мобільності).

Отже, ми прийшли до думки, що медіація – це структурований, інтерактивний процес діалогу, коли неупереджена третя сторона (медіатор) допомагає сторонам, що суперечать,

у вирішенні конфліктів за допомогою спеціалізованих методів спілкування та ведення переговорів (діалогу). Медіація орієнтована насамперед на потреби, права й інтереси сторін за допомогою організації діалогу учасниками освітнього процесу (схема 3).

Компетентнісна ресурсна модель: медіаційна та діагностична компетенції

Блок III містить узагальнені компетенції в 9, 10, 11, 12 складниках моделі, які актуалізують такі вміння: працювати із середовищем; вибудовувати цілісні системи навчання; працювати з ресурсами; працювати з технологіями.

При цьому має формуватися така медіаційна компетенція через уміння здобувачів: адаптивність та відкритість до різних середовищ; команди та організації, організаційний розвиток; підприємливість та соціальне підприємництво; цифрова компетентність (від адаптивності до впровадження цифрових компетентностей). Діалогічна компетенція – це уміння; переосмислення приватних та спільних (громадських) просторів; життєвий цикл організацій, спільнот; вміння будувати сталі партнерства; медіаграмотність (від переосмислення просторів до медіаграмотності).

Аналіз поетапних досліджень I, II, III, IV блоків компетентнісної ресурсної моделі – медіаційної та діалогічної компетенції дало можливість створити формування алгоритмів умінь

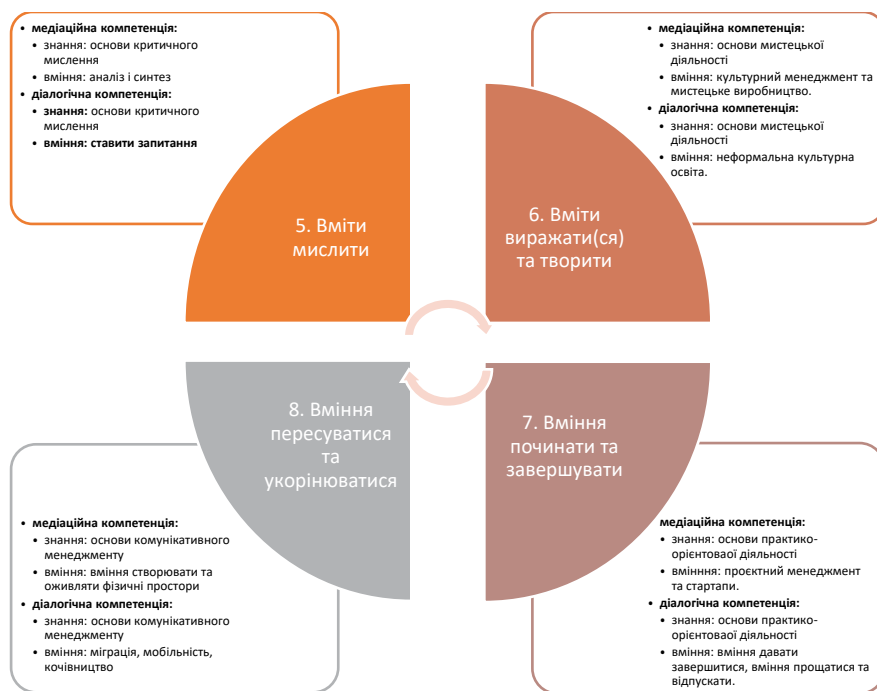

Схема 2. Медіаційна та діалогічна компетенції. Блок 2

Схема 3. Медіаційна та діалогічна компетенції. Блок 3

публічних фахівців з медіації та діалогу від розуміння власних меж до супроводжування навчального процесу інших до розуміння власних меж до супроводжування освітнього процесу інших.

Ми узагальнили соціокомунікаційні компетенції (медіаційні та діалогічні), які маємо формувати у здобувачів вищої освіти магістратури

з публічного управління та адміністрування: працювати із собою та навчати інших, розуміти власні межі до супроводжування освітнього процесу до відкритості до інших (від мислення, запитання до мобільності до створювання фізичних просторів); працювати із середовищем та інноваційними технологіями: від адаптивності цифрових компетентностей до

переосмислення просторів за допомогою медіаграмотності.

Отже, дослідження результатів тестування дало можливість визначити програмні результати навчання з формування медіаційних та діагностичних компетенцій як складників соціокомунікативної компетентності, а саме від мислення до мобільності створювання освітніх просторів з адаптацією цифрових компетентностей та переосмислення медіаграмотності. На підставі дослідження ресурсних результатів компетентнісної моделі ми створили таку компетентнісну програмну модель медіаційних та діалогічних компетенцій, яка визначила порядок навчально-методичного забезпечення освітнього процесу здобувачів вищої освіти в умовах магістратури публічного управління та адміністрування та зазначила перелік навчальних предметів ОПП, які необхідні для забезпечення медіації та ведення діалогу.

А саме: 1. Основи психології. 2. Основи медіації та діалогу. 3. Основи андрагогіки. 4. Основи педагогіки та психології. 5. Основи критичного мислення. 6. Проектний менеджмент. 7. Основи мультикультурної культури. 8. Управління змінами. 9. Фінансовий менеджмент. 10. Інноваційний менеджмент. 11. Цифрові технології. 12. Медіаграмотність (табл. 2).

Отже, результат дослідження показав орієнтований перелік предметів для вільного вибору здобувачами вищої освіти магістратури з публічного управління та адміністрування ОПП.

Висновки. Таким чином, компетентнісна модель медіації та діалогу є абстрактною конструкцією, яка відображує прикмети й осо-

бливості конкретного виду медіації та діалогу: мету, завдання, порядок проведення, а також основні методики процедури, вимоги до професійних умінь здобувачів вищої освіти для формування програмних компетентностей здобувачів вищої освіти на прикладі магістратури з публічного управління та адміністрування КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти».

Найбільш поширеним є поділ освітнього процесу на формування медіаційних та діалогічних компетенцій на поділ умінь та знань. Проблема здійснення вибору найбільш прийнятної компетентнісної моделі для формування програмних компетентностей здобувачів вищої освіти, представлена на прикладі магістратури з публічного управління та адміністрування КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», є науковою інновацією.

Медіація та діалог є актуальною для впровадження до формування програмних компетентностей в умовах магістратури з публічного управління та адміністрування. Прийняття Закону «Про медіацію», створення відкритих реєстрів медіаторів, а також впровадження обов'язкової медіації в певних категоріях спорів дозволить повною мірою наблизити всі дві компетентнісні моделі: медіації та діалогу до правової системи України. Звичайно, запровадження медіації в Україні є позитивним явищем, оскільки воно не тільки зменшить навантаження на судову владу та сприятиме покращенню іміджу України та її інвестиційній привабливості, але також дозволить людям відчувати, що вони можуть самостійно вирішувати ситуації за допомогою діалогу.

Таблиця 2

Компетентнісна програмна модель: медіаційна та діалогічна компетенції

№ п/п	Назва компетенції	Назва навчальної дисципліни
1.	Вміння працювати із собою:	Основи психології
2.	Вміння працювати з іншими:	Основи медіації та діалогу
3.	Вміння навчатись	Основи андрагогіки
4.	Вміння навчати інших	Основи педагогіки та психології
5.	Вміння мислити	Основи критичного мислення
6.	Вміння виражати(ся) та творити	Проектний менеджмент
7.	Вміння починати та завершувати	Основи мультикультурної культури
8.	Вміння пересуватися та укорінюватися	Управління змінами
9.	Вміння працювати із середовищем	Фінансовий менеджмент
10.	Вміння вибудовувати цілісні системи	Інноваційний менеджмент
11.	Вміння працювати з ресурсами	Цифрові технології
12.	Вміння працювати з технологіями	Медіаграмотність

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біцай А.В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. *Право і суспільство*. 2013. №. 6. С. 85–89.
2. Василенко Н.В. Наукові засади розвитку професійної соціокомунікативної компетентності керівників профільних загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти. 2014. URL: http://ek.kubg.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_17/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=KUBG&P21DBN=KUBG&S21FMT=briefweb&S21ALL=%3C%2E%3E%3D14%2E09%2E37%24%3C%2E%3E&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=.
3. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. URL: http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_VM/Holovan_03.pdf.
4. Галаєвська Л. Діалогічна компетентність: проблеми та перспективи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/715274/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0.pdf.
5. Івацко Т.С. Можливості застосування медіації в діалозі публічних службовців: теоретичний та прикладний аспект. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32115/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%BA%D0%BE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів. URL: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374> (дата звернення: 12.11.2022).
7. Новий тлумачний словник української мови(у трьох томах). Том 1, А–К / Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. Київ : Вид-во «АКОНІТ», 2006. 926 с.
8. Перелік галузей і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова КМУ № 266 від 29.04.2015 р.
9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 29. Ст. 367.
10. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року реєстр. № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 (дата звернення: 12.11.2022).
11. Riskin L.L. Mediation orientations, strategies and techniques. Alternatives to high cost litigation. 1994. P. 111–114.

REFERENCES:

1. Bitsai, A.V. (2013). Models of mediation in the world and prospects for Ukraine. Law and society. No. 6. P. 85–89.
2. Vasylenko, N.V. (2014). Scientific principles of the development of professional socio-communicative competence of managers of specialized general educational institutions in the system of postgraduate education. Retrieved from: http://ek.kubg.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_17/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=KUBG&P21DBN=KUBG&S21FMT=briefweb&S21ALL=%3C%2E%3E%3D14%2E09%2E37%24%3C%2E%3E&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=.
3. Golovan, M.S. Competence and competence: theory experience, theory of experience. Retrieved from: http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_VM/Holovan_03.pdf.
4. Galaevska, L. Dialogic competence: problems and prospects. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/715274/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0.pdf.
5. Ivatsko T.S. Possibilities of using mediation in the dialogue of public servants: theoretical and applied aspects. Retrieved from: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32115/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%BA%D0%BE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Yeromenko, H. Mediation as a way to resolve disputes. Retrieved from: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374> (Last accessed: 11.12.2022).
7. New explanatory dictionary of the Ukrainian language (in three volumes). volume 1, A–K / Compilers: V.V. Yaremenko, O.M. Blindly. Kyiv: “AKONIT”. Publishing House, 2006. 926 p.
8. List of branches and specialties for which higher education applicants are trained: CMU Resolution No. 266 of April 29, 2015.
9. On the nationwide program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: Law of Ukraine dated March 18, 2004. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2004. No. 29. Art. 367.
10. On mediation: the Law of Ukraine dated November 16, 2021, reg. No. 3504. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 (Last accessed: 11.12.2022).
11. Riskin, L.L. (1994). Mediation orientations, strategies and techniques. Alternatives to high cost litigation. P. 111–114.